Jiří Chramec (nar. 1964) vyrůstal na pražském Smíchově. Jeho rodina přišla do Prahy v roce 1946 z Medzilaborců. Nejprve do Chuchle, od padesátých až do devadesátých let bydleli na Plzeňské ulici, kde byla početná romská komunita. Pan Chramec pochází ze smíšené rodiny, jeho matka byla Romka a otec etnický Čech. Dětství ale trávil u svých romských prarodičů. Vyučil se jako zámečník, pracoval v továrně a později na OPBH a na dalších pozicích.

„Moji rodiče se rozvedli a mě od čtyř let vychovávala babička s dědou. Já měl hezký dětství. Děda pocházel ze samého východu Slovenska, až od ukrajinských hranic. Vykládal, že na Slovensku dříve žili skromně. Romové tam většinou pracovali za jídlo u sedláků na statcích. Děda ale patřil mezi takové ty lepší Romy, prodával u židovského obchodníka v železářství.
Na Smíchově žilo už od padesátých let pět nebo šest romských rodin, které bydlely dost dlouho pohromadě. Ne tedy v jednom domě, ale rozesety po Plzeňské ulici. Držely ale dost pospolu.
Můj děda začal jako první z Romů dělat na Václaváku podchody. Začal hloubit první podchody, když se začínalo dělat metro. I ostatní Romové tam pak šli dělat. Většinou dělali na stavbách. Kdo byl schopnější, jezdil s nákladákem. Ale většina Romů, snad osmdesát procent, dělala uhlíře. Na tom se dalo vydělat. Co si pamatuji jako kluk, po práci tenkrát chodili Romové do jedné vyhlášené hospody na pivo. A to byl samý uhlíř. Potom postupem času, když už jsem byl dospělý, se velká část Romů z uhlířství otočila na taxikaření. I dnes: ti, co tu zůstali, je to samý taxikář. Ale zase, ti schopnější.
Vraťme se zpět do dětství. Babička uklízela domy pro OPBH. Byla doba, kdy uklízela třeba dvacet činžovních domů. Byla tak poctivá, že si jí lidé najímali a uklízela i u nich doma po bytech, dávali jí klíče. Naše rodina byla uznávaná, všichni si babičky i dědy vážili. Byli to slušní, vyrovnaní lidi. Základy do života mi dali babička s dědou, i když byli v uvozovkách negramotní. Děda tedy byl gramotný, četl i psal, akorát že používal víc azbuku, kterou se naučil v té rusínské vesnici.
Co si pamatuju, tak se mi ve škole vždycky smáli. Naše rodina slavila svátky podle pravoslavného kalendáře, podle kterého byly všechny svátky posunuté. Vánoce byly až šestého ledna, u Velikonoc se to různě měnilo, ale byly vždycky mnohem později, než klasické katolické Velikonoce. Takže já třeba přinesl někdy v půlce dubna omluvenku, že nemůžu přijít do školy, že máme Velikonoce, a všechny děti se mi smály. Pak to tedy pochopily, že babička s dědou měli tuhle víru.
Dřív byly na Smíchově půvabné staré činžovní domy. Shodou okolností babička s dědou bydleli také v úžasném starém baráku, v přízemí. Byla tam velikánská zahrada a takové ty staré kůlny. Hrozně rád vzpomínám na to, jak se Romové v letech babičky s dědou sešli třeba večer v létě, bylo hezky a jeden měl stoličku a druhý si vzal nějaké štokrle. Sedli si a vykládali, někdy u toho popíjeli, a vyprávěli, jak to bylo dřív na Slovensku. My jsme seděly jako děti na zemi kolem nich a zaujatě jsme poslouchaly, protože dědeček uměl dobře vyprávět. Mně vykládal vždycky věci z války a o mulech (pozn.: mulo = duch zemřelého).
Ti staří Romové byli hrozně slušní. Dědeček třeba pořád chodil po doktorech. Měl pro tu příležitost připravené ve skříni dva obleky, nažehlené, s kravatou, s košilí, měl dvě hole, jednu měl k doktorovi, jednu měl na doma, brejle k doktorovi, brejle na doma, to bylo úžasný.
Pro nás, co jsme bydleli na Plzeňské, byl každý z romských dětí bratranec nebo sestřenice, i když to tak vlastně nebylo, ale drželo se to. Z dospělých byl pro nás každý strejda nebo teta. Nás tam bylo pár

rodin. A když jsme je nepozdravily, to byl velký malér. My jsme jako děti musely vždycky pozdravit staršího člověka. Mělo to něco do sebe, byla tam velká úcta ke starším lidem, to byla slušnost.
Můj den, když jsem byl dítě, vypadal takhle. Chodil jsem do Duškovy na základní školu. Přišel jsem ze školy, napsal jsem si úkoly, babička mi dala oběd. U mojí babičky vypadala typická atmosféra takhle: klid, pendlovky, babička u kamen, děda na posteli… Najedl jsem se, v létě popadnul balón, v zimě hokejku… a letěl jsem ven. Třeba v zimě jsem přišel večer domů, babička mi usušila boty v troubě, protože jsem měl jenom jedny… Ale jako dítě si pamatuju, že jsem nestrádal. Babička s dědou v kuchyni, já v pokoji, jedna plus jedna. A stará tálová kamna, na těch se vařilo, později jsme měli už plyn, ale že bychom měli nějakou koupelnu, to ne.
Když jsme se chodili koupat, tak to byl takový rituál, že každou sobotu jsme jezdili do lázní. Tady na Smíchově byly lázně, na Arbesově náměstí, u kostela. Tam se scházely celé rodiny. Pilo se tam kafe a přitom se povídalo. Zaplatili jsme si dvě padesát za to jedno koupání, k tomu jsme dostali malé mýdlo, šampon jsme si dokoupili. Takhle se dodržovala hygiena, protože koupelny v té době nebyly. Nejdřív se vykoupaly děti, pak se vykoupali rodiče, chlapi se většinou ale koupali v práci. Mně to připadá jako v těch starých filmech, když se ty lidi scházeli u holiče, tak takhle se scházeli ty smíchovští Romové v lázních a udržovali vzájemné styky.
K nám tehdy chodili mí neromští spolužáci na oběd. Bílí. Já jsem třeba přišel k spolužákovi, dostal jsem vodu se šťávou, a oni když k nám přišli, dostali oběd nebo večeři. On se ze začátku každý bál, že Cikáni kradou, ale co si pamatuju já, tak to bylo mezi námi považované za největší hřích, když by někdo řekl, že jeho dítě někde u někoho něco ukradlo. To neexistovalo. A když byly hostiny, při kterých se Romové scházeli, my děti jsme třeba přišly v doprovodu s rodiči nebo s prarodiči a celou dobu jsme stály u nich. Pošeptaly jsme do ucha rodičům nebo prarodičům, že bychom chtěly napít, bez jejich svolení neexistovalo, že bychom si něco vzaly. Tam prostě byla ta úcta ke starším lidem a také k hostitelům, ke kterým jsme přišli.“

Nahrávku pořídila a zpracovala Markéta Hajská.